

*Др Милена Јовановић-Zattila,
доцент, Правни факултет, Ниш*

Побијање дужникових правних радњи

Резиме

У поступку побијања постоје две супротивљиве стране. Једна од њих је активно легитимисано лице, кога чини овлашћеник права побијања или побијач, а друга, пасивно легитимисано лице против којег се врши побијање или противник побијања, односно побојни дужник. Право побијања је суидијарно право које се афирмише у случају када се повериоци не могу намирићи из имовине дужника. Суидијарност посебно долази до изражаја код ванстечајног побијања, док је у стечају није потребно посебно доказивати.

Сврха побијања лежи у ошклањању иметне по повериоце, на начин што ће се побијати правна дела и враћати у стечајну масу оно што је измакло, односно задржати у маси оно што се побијеним делом изражи. Постојање овог инстинкта мотивисано је заштитом поверилаца од иметних радњи лица, будућих стечајних дужника, при чему може доћи до умањења његове имовине, а тиме и висине намрења, као што се могу фаворизовати поједини повериоци на рачун других. Побијање је и предвиђено у циљу спречавања дискриминације и фаворизовања појединих поверилаца од стране стечајног дужника. Из тог разлога дејство му се проиже у прошлости с циљем да се такве радње правно обеснаже. Етички момент код побијања састоји се у недопуштености да се несавесни појединци богаће на рачун других.

Кључне речи: *побијање, поверилац, дужник, правна радња, стечајна маса, неосновано обогаћење.*

1. Субјекти побијања

1.1. Активно легитимисани субјекти побијања

Проблем активне легитимације у теорији и законодавству није истоветно решен. Једни полазе од публицистичког схватања где активни легитимитет има стечајни управник, док други сматрају да га треба дати ширем кругу лица, односно свим повериоцима укључујући и стечајног дужника. Стечајни закон Краљевине Југославије право побијања давао је искључиво стечајном управнику, док је то право, када се радило о побијању изван стечаја, припадало свим повериоцима који су га могли појединачно остварити. Разлог томе је што се у стечају не могу вршити појединачна намирена, па се ни побијање не може вршити појединачно, већ искључиво скупно. Стога, у име свих поверилаца врши га стечајни управник, с обзиром да он заступа повериоце у свим парницама.¹⁾ По овом закону, не само стечајни повериоци, већ ни сам дужник није могао да побија своје правне радње.

Напуштањем публицистичког схватања стечајни управник губи право овлашћеника, тако да оно прелази на стечајне повериоце као и на самог стечајног дужника. Уместо овлашћеника, стечајни управник постаје заступник стечајног дужника. Ипак, у пракси парнице најчешће покреће стечајни управник као заступник стечајног дужника, са циљем да у стечајну масу врати вредности које је стечајни дужник отуђио правном радњом којом се побија.

Повериоци дужника као субјекти побијања. С обзиром на постојање више врста поверилаца поставља се питање који од њих могу побијати дужникове правне радње: да ли су то сви повериоци или само неки?

Постоји општа сагласност у вези тога да повериоци стечајне масе немају право побијања у стечају, с обзиром да њихова потраживања настају након отварања самог поступка, а њихове тражбине се исплаћују пре тражбина стечајних поверилаца, по могућству у целости. Ови повериоци остварују право побијања искључиво према правилима облигационог права. Већина правних теоретичара мишљења је да излучни, као ни разлучни повериоци не могу вршити побијање дужникових правних радњи по правилима стечајног права, јер сврху излучног и разлучног права чини појединачно и одвојено намирена. Наравно и код ових поверилаца може постојати потреба побијања, онда када је њихово излучно или разлучно право доведено у питање неком правном радњом стечајног дужника, с тим што они тада могу тражити заштиту својих права путем појединачног и одвојеног намирења. Побијање у стечају им то не пружа, с обзиром да укида правно дејство побијане правне радње према стечајној маси, а не у корист привилегованог повериоца.²⁾ Постоји и другачије мишљење када је у питању право побијања у стечају. По ње-

1. Госпавић, О.: Стечајно право Краљевине Југославије, Београд, 1937., стр.56-57.

2. Гуцуња, Ј.: Правно регулисање поверилачко-дужничких односа у случају престанка ОУР-а, стр. 356; Делибашић, Т.: Право побијања правних радњи стечајног дужника, Београд, 1988., стр. 221.

му, излучни повериоци остварују право побиања према стечајним правилима уколико је предмет побиања отуђен пре отварања стечаја, а ако је до отуђења дошло након његовог отварања, побиање могу вршити само по ванстечајним правилима. Разлучни повериоци имају право побиања у стечају као и стечајни повериоци, једино уколико је различно право недовољно за потпуно намирење и то у висини разлике до потпуног остварења тражбине.³⁾

Чини се логичнијим становиште по коме само стечајни поверилац и дужник остварују право побиања. Међутим, овде се јавља проблем узрокован постојањем широке одреднице "повериоци" употребљене у чл. 112. ст. 1. Закона о парничном поступку. Садржан је у питању: да ли сви који се у пословним књигама воде као повериоци, имају право побиања или су то само стечајни повериоци чија су потраживања према стечајном дужнику правоснажно утврђена у смислу чл. 125. Закона?

Потраживања се најпре пријављују у стечајну масу како би се узела у обзир приликом намирења. Поверилац који не пријави своје потраживање не може остварити право на побиање. Према ранијој судској пракси и ставовима појединих теоретичара, право на активну легитимацију побиања имају само они стечајни повериоци чија су потраживања утврђена и која ни принудним путем нису могла бити наплаћена.⁴⁾

Исправнијим се чини гледиште по коме су активни субјекти побиања не само стечајни повериоци, чија су потраживања у потпуности или делимично утврђена, већ и они чија су потраживања оспорена или још нису испитана. Оспоравање не подразумева и непостојање потраживања, посебно оних која још нису узета у разматрање. Побојна тужба може се поднети у року од шест месеци од дана отварања стечајног поступка, до када не морају и сва пријављена потраживања бити испитана, нити завршене све парнице које се воде ради утврђивања оспорених потраживања. Побојна парница коју покрене један стечајни поверилац корисна је за све повериоце уколико се успешно оконча, из разлога што побиања правна радња дужника губи дејство према стечајној маси, тако да противник побиања мора вратити у стечајну масу све користи које је из ње остварио. Ако се покренута парница оконча неуспешно, она не отежава положај дужника, нити је штетна по остале повериоце. Стога би требало прихватити да побојну тужбу може подићи сваки стечајни поверилац који своје потраживање учини вероватним.⁵⁾

Стечајни управник као субјект побиања. Правне радње стечајног дужника може побиајати у његово име и стечајни управник. Он је овлашћен на подношење побојне тужбе од тренутка преузимања дужности стечајног управника. Пошто по-

3. Балиновац, З.: Побиање правних радњи у стечају, Судска пракса привредних судова, 1994, прилог бр. 1, стр. 7.
4. Видети одлуку Врховног суда, Сл.184/57 од 13.06.1957., Судска пракса о питањима стечаја, Привреда и право, 1988., бр.1-2, стр. 222; Види Велимировић, М.: Побиање правних радњи предузећа, стр. 175.
5. Момчиновић, Х.: Побиање правних радњи у стечају, Привреда и право, Загреб, 1990., бр. 3-4, стр. 210; Кашанин – Нешковић – Лекић: Коментар Закона о санацији и престанку организација удруженог рада, Београд, 1981., стр. 294.

бијање правних радњи стечајну масу излаже оптерећењима при чему исход није загарантован, подношење ове тужбе од стране стечајног управника мора претходно да одобри стечајни судија (чл. 116. ст. 3. ЗППСЛ). О овој чињеници суд води рачуна по службеној дужности.⁶⁾ Уколико је стечајни управник поднео тужбу мимо овог одобрења, а у току поступка наведени недостатак не буде отклоњен, суд ће решењем укинути радње спроведене у поступку и одбацити тужбу (чл.83. Закона).

Тужбу за побијање дужникових правних радњи најчешће у пракси подноси стечајни управник. Пошто поднесе побојну тужбу, престаје могућност да стечајни повериоци поднесу исту тужбу против истог лица, а губе право и да се умешају у парницу. Уколико повериоци покрену парницу којој накнадно приступи стечајни управник услед помањкања интереса покретача, суд у том случају одбацује тужбу поверилаца, ценећи при том да ови парницу не би могли наставити ни као умешачи. Такав став би се могао правдати дејствима успеле побојне парнице, немогућношћу интервенцијског дејства пресуде у овом случају, као и тежњом за што мањим оптерећењем противника побијања.⁷⁾

1.2. Пасивно легитимисани субјекти побијања

Побојна тужба подноси се против лица према коме је побијана правна радња предузета, као и против дужника уколико он није тужилац (чл.116. ст. 2. ЗППСЛ). Пасивно легитимисано је лице које је непосредно стекло користи побијаном правном радњом. То је најчешће дужников сауговарач, односно лице са којим је дужник склопио неки правни посао (нпр. уговор о продаји) или лице које је остварило неку имовинску корист из дужникове једностране правне радње (нпр. опрост дуга). То лице је противник побијања.

Дакле, противник побијања је лице које је учествовало у побојној радњи и на непосредан или посредан начин, по основу ње, стекло користи. Поред сауговарача и лица у чију је корист дужник учинио једнострану правни акт, противник побијања је и сукцесор, као и погодовано лице. Противник побијања никако не може бити сам стечајни дужник.

Тужено може бити лице које је универзални или сингуларни сукцесор повериоца који је непосредно прибавио корист. Како универзални сукцесор наставља правни субјективитет претходника, то се чињенично стање уређује према стању ствари у моменту предузимања побојне радње, а не у часу сукцесије. Универзални сукцесор одговара у истом обиму као и његов претходник, изузев оног који је наследство примио са пописом. У том случају он одговара само у границама активне наследства.

Све до доношења Закона о санацији и престанку организација удруженог рада стечајни дужник није био пасивно легитимисан субјект побијања, односно није могао бити тужен за радњу коју је предузео пре отварања стечаја из које је саугова-

6. Балиновац, З., исто, стр. 5.

7. Балиновац, З., *op.cit.*, стр.8.

рач или неко други извукао користи. Разлог је једноставан – побијањем се не обра правна радња стечајног дужника већ се укида њено дејство према стечајној маси, тако да се корист остварена од сауговарача или другог стицаоца враћа у стечајну масу. Међутим, доношењем овог закона уведена је одредба да уколико правну радњу побија поверилац, онда се у улози туженог појављују и дужник и противник побијања. То решење је преузето и у сада (још увек) важећем закону. Тако, према чл.116. ст.2. ЗППСЛ побојна тужба подноси се против лица према коме је побијена правна радња предузета, као и против дужника за случај да није тужилац. Придружујем се мишљењу да *ratio legis* ове одредбе није довољно јасан, јер и дужника излаже парничним трошковима, осим уколико интенција законодавца није убрзање парнице.

2. Правна природа права побијања

Правна природа права побијања у вези је са природом и сврхом стечајног поступка. Поставља се питање: одакле право повериоцу да се меша у имовинске односе дужника са трећим лицима, његовим сауговарачима? Овим се задире у дужничково право управљања и располагања имовином по сопственом нахођењу, што је иначе правило. У основи права побијања дужникових радњи лежи идеја онемогућавања злоупотребе права располагања на штету поверилаца. Отуда овлашћење поверилаца да врше имовинска права дужника када је то неопходно у циљу очувања његове имовине, одакле би се они касније намирили у целости или бар делимично. Други проблем је да ли се ово право побијања заснива на посебном односу између поверилаца и побијаног, тј. дужничковог сауговарача као стицаоца или на односу поверилаца наспрам дужника. Прихваћено је углавном мишљење да је то однос поверилаца и побијаног, јер побијање не дира у правни однос који постоји између дужника и његовог сауговарача (сада противника побијања), нити се то поверилаца тиче. Њих искључиво интересује материјални ефекат који је за противника побијања произашао из тог правног односа, па побијањем желе да тај позитиван ефекат обеснаже.⁸⁾ Потребно је установити имовинско стање у коме се дужник налазио пре него што је предузета правна радња која се побија.

У правној теорији постоји спор и у вези тога да ли право побијања дужникових радњи има стварноправни или облигациони карактер. Преовладава схватање да је право побијања облигационог карактера. То правно становиште произлази из чињенице да реституција често није могућа из разлога даљег отуђења предмета или услед тога што је предмет побијања специјалан, при чему би ове околности при стварноправној вези изискивале ослобођење од обавезе путем накнаде. Ипак, знатан број је и оних који оспоравају такав карактер побијања.⁹⁾

8. Круселлински, Ф.: Право побијања правних дјела инсолвентна дужника по аустријском закону с обзиром на босански и хрватски закон, Мјесечник правничког друштва у Загребу, књига I, 1911., стр. 301; слично и Велимировић, М.: Побијање правних радњи предузећа, Годишњак Правног факултета, Сарајево, 1972, стр.177.

3. Предмет побијања

Закон упућује на то да су предмет права побијања правне радње које је дужник учинио у последњој години пре дана отварања стечајног поступка (чл. 112. ст.1.). Правна радња је један од кључних елемената установе побијања, мада теорија познаје и правно дело. Ове термилошке разлике изазвале су бројне полемике у вези тога да ли су то исти или различити појмови. По једнима, појам правне радње ужи је од правног дела.¹⁰⁾ Други сматрају да је правно дело синоним правне радње у ужем смислу, а правни послови подврста правне радње.¹¹⁾ По трећима, који су и најбројнији, правно дело је синоним правне радње, односно реч је о истим правним појмовима.¹²⁾

3.1. Појам правне радње

Најопштије речено, правна радња је вољно проузроковање одређеног резултата. Грађанска теорија разврстава правне чињенице на догађаје и људске радње, а правним делима сматра људске радње са правним учинцима, вршећи поделу на правне радње (послове) и деликте. Говори се и о правним радњама у ширем смислу, где спадају каузалне изјаве воље, правне радње у ужем смислу, као и изјаве воље којима настаје, мења се или престаје правни однос, при чему не долази до преноса економских вредности.

У стечајно-побојном смислу, правна радња је сваки поступак дужника који доводи до материјалног умањења његових средстава у нечију корист или услед којег он долази у тежи процесноправни положај, чиме се изгледу његових поверилаца на намирење погоршавају или формалноправно отежавају.¹³⁾ Из ове дефиниције уочава се да правна радња обухвата све правне послове, грађанскоправне деликте и пропуштања. Према ставу Савезног суда, правне радње стечајног дужника су поред правних послова и други правни акти, попут исплате или опроста дуга, при чему је на повериочево право без утицаја да ли је исплата дуга, којом је у ствари смањена стечајна маса, извршена добровољно или судским путем, тј. у поступку принудног извршења.¹⁴⁾

9. Делибашић, Т., исто, стр. 90-91.

10. Јовановић, В.: Привредно право, Београд, 1961., стр. 305.

11. Видети: Правна енциклопедија, одредница „правна радња“, Савремена администрација, Београд, 1979., стр. 1046.

12. Чуља, С.: Принудна ликвидација (стечај) привредних организација, Загреб, 1956., стр.45; Делибашић, Т., ор. cit., стр. 243.

13. Коментар Закона о облигационим односима групе аутора у редакцији Борисав Благојевић – Врлета Круљ, Савремена администрација, 1980., Књига I, стр. 705.

14. Види Одлуку Гзс 25/76 од 25.05.1976., бр.4, стр.45.

3.2. Однос правне радње и средстава дужника

У стечајном поступку не побијају се све дужникове радње којима се наноси штета повериоцима, већ само оне које имају каузалну везу са дужниковим средствима умањеним за износ намирења стечајних поверилаца. Општу правну презумпцију чини побијање правне радње која је у узрочној вези са средствима дужника, из које је треће лице остварило користи на штету намирења поверилаца.

Подобност правне радње за побијање одређује њен правни карактер, каузални однос са дужниковим средствима, време њеног предузимања и стварања таквог учинка који чини разлог за побијање. Из тога произлази да предмет побијања у стечајном поступку могу бити правне радње стечајног дужника, које се односе на његова средства, учињене у последњој години пре отварања стечајног поступка, а које производе такав негативан učinак на средствима да чине разлог за побијање.¹⁵⁾

Ако се радња односи на имовину трећег лица, не може се побијати, иако ју је дужник предузео као пуномоћник. Сматра се да се имовина дужника не мора увек умањити његовом правном радњом да би била подобна за побијање, већ је довољно да се промени њен правни положај, нпр. да се конституише заложно право.¹⁶⁾ Присутно је и мишљење да није нужно да се побијањем повећа могућност намирења поверилаца, већ је довољно да се формално олакша исплата.

У теорији вођена је полемика око тога могу ли се побијати правне радње којима је стечајни дужник одбио могућност обогаћења, односно увећања сопствене имовине. Ове радње нису имале третман побојних у римском праву, као ни у немачком и аустријском законодавству. И наша правна теорија, углавном, прихвата став да правни акти којима дужник одбија да нешто прибави својој имовини нису предмет паулијанске тужбе. Уважени су мотиви немачког стечајног законодавства, при чему повериоци не могу захтевати да дужник стиче ради њиховог намирења, с обзиром да он тим актом не врши издвајање из сопствене имовине. Полази се од чињенице да се не може побијати дужникова изјава да се не прима понуђеног наслеђа, јер се он не одриче нечега већ прибављеног, односно стеченог, што би се могло сматрати његовим.¹⁷⁾

Стечајни закон из 1929. године у параграфу 27. ст.3. решио је овај спор на тај начин што је изричито предвидео да се може побијати пропуштање прихватања наслеђа. Наше послератно законодавство нема о томе заузет став, што претпоставља да то питање препушта теорији и пракси. У теорији још увек постоји спор у вези овог питања. Ипак, доминира став да се ове радње могу побијати под мотом дужникове необавезности стицања имовине за повериоце. Његова одговорност своди се на извесну гаранцију да повериоци неће бити оштећени. Судска пракса

15. Види Гуцуња, Ј., наведено дело, стр.362.

16. Делибашић, Т., цитирано дело, стр.251.

17. Више о томе: Аранђеловић, Д.: Општи услови облигационог права, Београд, 1931., стр.103-104; Марковић, Б., *op. cit.* стр.68.

иде у прилог овом схватању да се таква пропуштања не могу побијати.¹⁸⁾ Међутим, има и изузетака са ставом дијаметрално супротним.¹⁹⁾

Може се, дакле, закључити: радња која се побија треба да се односи на средства дужника, што значи да повећава пасиву или смањује активу чиме ремети или отежава намерење поверилаца.²⁰⁾ Истовремено она треба да увећава средства трећег лица - противника побијања. Побијати се може само она правна радња коју је дужник предузео у последњој години пре дана отварања стечајног поступка. Овај једногодишњи рок је материјалноправног карактера и стога није могуће његово продужење повраћајем у пређашње стање, што указује на то да је преклузиван.²¹⁾ Суд о томе води рачуна *ex officio*. Најзад, предмет побијања може бити правна радња која производи правне последице, које се састоје у оштећењу или погодновању поверилаца. Да би се радња сматрала побојном сви ови услови треба да се стекну кумулативно.

3.2. Правне радње које се могу побијати

Побијати се могу само радње које су од правног значаја, односно сви правни послови без обзира да ли су закључени вансудским или судским путем. Ту спадају једностране изјаве воље, једнострани правни послови и противправне радње, уговори, квазиуговори, опроштај дуга, преузимање дуга, унуштење ствари (исправе) у којој је неко право, грађанскоправни деликт, новација, симулирани правни посао и пропуштање. Садржину ових правних радњи чини неко материјално право стечајног дужника.

Уколико се одређено располагање дужника састоји из два одвојена акта, за побијање укупне правне радње довољно је да се може обеснажити било која од њих. Тако, нпр. код преноса права власништва по основу уговора о продаји ствари довољно је да се може побијати или правни основ (*titulus*) или начин стицања (*modus*). То је значајно у случају када је *titulus* временски изван рока побијања, али *modus* још није.²²⁾

Предмет побијања могу бити и правне радње чија је садржина неко процесно право. Ради се о таквој процесној радњи, чињењу или пропуштању, којом је стечајни дужник у судском или другом поступку изгубио неко своје право или погоршао свој положај (нпр. неосновано признао тужбени захтев по основу којег је донета пресуда на његову штету). Код побијања процесноправне радње потребно је доказати да је због ње стечајни дужник изгубио извесно право или је осуђен на

18. Пресуда Вишег привредног суда Сл.877/60; П 102/69 и П 404/73.

19. Врховни суд Војводине, Рев. Бр. 111/965, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр. 6/65, стр.30.

20. Ако се радња не тиче дужникових средстава не може се ни побијати. Из пресуде Вишег привредног суда Р 102/69 од 07.04.1970. и Р 404/73 од 13.03.1974.

21. Пресуда Врховног суда Србије, П. Рев. бр. 174/94 од 22.06.1994.

22. Момчиновић, Х.: Побијање правних радњи у стечају, Привреда и право, 1988., бр. 1-2, стр. 97; Марковић,Б.: Коментар закона о облигационим односима (Благојевић – Круљ), стр. 978.

испуњење неке обавезе, до чега не би дошло у редовном току извођења доказа. Побиајати се могу и правне радње које је предузео дужников претходник, као и радње којима је засновано разлучно или излучно право.

Поред активних радњи, могу се побиајати и пропуштања као и пасивне, тзв. радње нечињења. У правној литератури сматра се да се могу побиајати само намерно учињена пропуштања, услед којих је дошло до умањења или оштећења дужникове имовине. Пропуштања учињена из незнања, немара или заборав не могу бити предмет побиајања. Намерно пропуштање тумачи се као израз вољног понашања уз постојање свести о наступајућим правним последицама.²³⁾

Што се субјективног елемента у вези пропуштања тиче, он се у новије доба све више објективизира, тако да насупротив горе изнетом ставу све је заступљеније мишљење да се може побиајати не само намерно, већ и пропуштање учињено из непажње или незнања. То значи напуштање класичне паулијанске тужбе која је заснована на намери оштећења поверилаца у корист трећег лица.²⁴⁾

Међу пропуштања, која за последицу имају губитак права материјалног карактера, спадају: пропуштање ради стављања приговора на квалитет и квантитет робе, пропуштање купца у циљу прегледа примљене робе, пропуштање подношења тужбе у оквиру преклузивног рока или неистичање приговора застарелости потраживања. Пропуштања процесноправног карактера чине: пропуштање улагања приговора у вези са платним налогом, неприсуствовање рочишту које условљава доношење пресуде услед изостанка, пропуштање полагања предуја ради извођења доказа и сл.

Правне радње у вези са којим већ постоји извршна исправа или које су обављене у поступку принудног извршења могу се такође побиајати. Према становишту судске праксе, околност што је поверилац на основу извршног наслова наплатио своје потраживање од стечајног дужника, не искључује могућност побиајања те правне радње уколико су испуњени сви законски објективни и субјективни услови.²⁵⁾

Закон о инсолвентности привредних друштава²⁶⁾ предвиђа да управник, дужник, одбор поверилаца или уколико он није образован, сваки поверилац, у року од годину дана након прихватања предлога за покретање стечајног поступка, могу покренути судски поступак за побиајање и поништај правних радњи и повраћај предмета располагања: 1) извршених упућеним лицима (инсајдерима) дужника или у њихово име, ако је дужник предузетник, члановима уже породице или блиским рођацима дужника, приликом којих није примљена никаква вредност или је она мања од реалне вредности, а која су извршена у периоду од пет година пре дана подношења предлога за покретање стечајног поступка; 2) извршених било ком

23. Марковић, Б., *op.cit.*, стр. 708; Гуцуња, Ј., наведено дело, стр. 264; Балиновац, З., исто, стр. 3.

24. О томе видети, Делибашић, Т., исто дело, стр.259.

25. Види одлуке Вишег привредног суда: Сл. 1287/63 од 29.01.1964.; Сл. 225/62 од 26.02.1963. и П. 319/71.

26. Службени лист Републике Црне Горе, бр. 6/2002, чл.60. ст.3.

трећем лицу као наводна донација без накнаде или је примљена вредност мања од реалне, а која су извршена у периоду од годину дана пре дана подношења предлога за покретање стечајног поступка, осим добротворних правних послова вредности мање од 500 еура у корист верских, културних или добротворних организација.

Ако се побијање успешно оконча тиме што се утврди да је правна радња без дејства, престаје и правно дејство извршног наслова према свим повериоцима (чл.115. ст.2. ЗППЛС). Побојна тужба се разликује од извршне тужбе, која је усмерена на проглашење недопуштености извршне дозволе и спровођење извршних радњи.²⁷⁾

Апсолутно ништаве правне радње не могу се побијати, с обзиром да и не производе правно дејство, док оне рушљиве могу бити предмет побијања.

3.3. Правне радње које се не могу побијати

Закон упућује да предмет побијања не могу бити: прво, правне радње које је извршио дужник у оквиру текућег пословања и послови које је предузео на основу одобрења председника већа, односно управника принудног поравнања уколико је овај одређен;²⁸⁾ друго, правне радње које дужник обави ради извршења закљученог принудног поравнања; треће, правне радње из текућег пословања које дужник обави по закљученом принудном поравнању, осим оних којима се могу оштетити повериоци и четврто, исплате по меницама и чековима, уколико је друга страна морала примати исплату да не би изгубила право на регрес против осталих меничних, односно чековних обвезника.

Радња којом се не стварају права и обавезе, тзв. фактичка радња не може бити предмет побијања. Таква радња је нпр. рушење дужникове пословне просторије којим се умањују његова средства, али се у односу на трећа лица не стварају ни права ни обавезе.²⁹⁾

Осим наведених правних радњи, не могу се побијати ни тражбине утврђене у стечајном поступку. Тражбина је утврђена ако је призна стечајни управник, а не оспори неко од поверилаца присутних на рочишту за испитивање потраживања. Разлог томе је што су ова лица активни субјекти побијања, тако да њихово признање тражбине на рочишту конзумира и право побијања. Одлуке донете на рочишту по принципу обавезности важе за све, тако да право побијања не остварује ни по-

27. Гуцуња, Ј., исто, стр. 365.

28. Према одредбама чл.23. ЗППСЛ, након подношења предлога за принудно поравнање, па све до доношења решења о његовом отварању, дужник може вршити само текуће послове. Он не може отуђивати или оптерећивати своју имовину, нити давати јемство или авале. По истичању решења о отварању поступка принудног поравнања на огласној табли суда, дужник може вршити само послове по одобрењу председника већа, односно управника принудног поравнања. Ако је предузео неки правни посао противно овој одредби он неће производити никакво дејство према повериоцима, под условом да је треће лице знало или морало знати да предузети посао излази из оквира текућих послова дужника и да за њега није добио одобрење наведених органа или да су они ставили приговор на извршење тог посла.

29. Марковић, Б., цитирано дело, стр. 978; Момчиновић, Х., исто, стр. 98.

верилац који је одсуствовао са рочишта за испитивање тражбина. Према постојећем Предлогу закона о стечају, предмет побиања не могу бити правни послови закључени, односно правне радње предузете ради извршења одобреног плана реорганизације дужника, уколико су предузете након покретања стечајног поступка.³⁰⁾

Коначно, илузорно је покушавати да се сви комплекси побиања објасне јединственом формулом, с обзиром да се ради о укрштању многих елемената, материјалних утицаја и практичних разлога. Може се закључити да је право побиања обавеза реституције, која има облигациони карактер са статусним елементима, при чему пружа заштиту стечајним повериоцима дајући им овлашћење да се мешају у имовинска располагања дужника чињена пре отварања поступка стечаја, којима су поједини повериоци доведени у повољнији положај у односу на остале. На тај начин остварује се принцип паритетне расподеле ризика услед немогућности наплате потраживања у целости.

Milena Jovanović-Zattila, Ph.D.
Assistant Professor, Faculty of Law, Niš

Denial of Debtors' Legal Acts

Summary

Denial proceedings contain two opponent sides. One of them is actively legitimized, as an authorized person, and the second one is passively legitimized upon whom denial is accomplished. Denial right is subsidiary right which is affirmed in the case when creditors can't satisfy from the debtor's property. Subsidiary is, particularly seen in out-of-bankruptcy proceedings, while in bankruptcy proceedings it shouldn't be particularly convinced.

*The purpose of the denial proceedings is in moving away damage to the creditors, with the denial of legal acts accompanied with the returning to bankrupt's estate everything to get out, i. e. to keep in it which is required by the denial act. Existence of this institute is motivated with the creditors' protection from the harmful legal acts, future bankruptcy debtors, whereby their property can be depreciated and together with that level of satisfy, like as some of the creditors can be favoured in comparison to the others. Denial is purposed to prevent discriminating and giving advantage to some of the creditors from the bankruptcy debtor. For this purpose its effect goes to the past aimed against the force of the legal acts. Ethical moment with denial is concentrated in respecting the principle *conditio sine causa*.*

Key words: *denial, creditor, debtor, legal act, bankrupt's estate, conditio sine causa.*

30. Чл. 104. ст.1. Предлога закона о стечају из 2003. год.. Овим предлогом (у глави X) предвиђена је реорганизација, која чини део стечајних закона многих земаља, како европских, тако и ван ње (нпр., стечајна регулатива САД).